

Perspectiefnota 2022

Inhoud

Inhoud.....	1
1. Inleiding	3
1.1. De laatste perspectiefnota	3
1.2. Financiën onder druk.....	3
1.3. Onzekerheden.....	4
1.4. Dilemma.....	5
1.5. De opzet van de perspectiefnota	5
2. De financiële vooruitzichten	6
2.1. Algemeen	6
2.2. Meerjarenperspectief.....	6
3. Onzekerheden en risico's	11
3.1. Inleiding	11
3.2. Sociaal domein	11
3.2.1. Introductie	11
3.3. Overige onzekerheden en risico's.....	14
3.3.1. De kabinetsformatie.....	14
3.3.2. Het gemeentefonds.....	14
4. De plannen en wensen in 2022	16
4.1. Inleiding	16
4.2. Plannen en wensen met geldvraag	16
4.2.1. Sociaal domein	16
4.2.2. Voor- en vroegschoolse educatie.....	16
4.2.3. Onderhoud kunstwerken in de openbare ruimte.....	17
4.2.4. Samen Gezond in Beweging	17
4.2.5. Noord-Zuid route Beilen.....	18
4.2.6. Suermonsweg Smilde	18

4.2.7.	RUDD	19
4.2.8.	Woonwagenbeleid	19
4.2.9.	Beschoeiing De Made	19
4.2.10.	Wandelknooppuntennetwerk fase 2	20
4.2.11.	Ruimte voor de ambtelijke organisatie.....	20
4.2.12.	Samenvatting.....	21
4.3.	Plannen en wensen zonder geldvraag.....	22
4.3.1.	Inleiding	22
4.3.2.	Onderwijshuisvesting en Integraal accommodatiebeleid	22
4.3.3.	Woningbouwopgave	22
4.3.4.	Nieuwe wetgeving.....	23
4.4.	De financiële effecten.....	23
5.	Het speelveld	24
5.1.	Inleiding	24
5.2.	Arbitrage	24
5.3.	Onzekerheden	24
5.3.1.	Bijdrage Rijk na arbitrage	24
5.3.2.	Herziening gemeentefonds.....	25
5.3.3.	Uitstellen beslissingen	26
5.3.4.	Taakstellingen	26
5.4.	Keuzes.....	26
5.5.	Het speelveld met oplossingen.....	26
5.5.1.	Inleiding	26
5.5.2.	Per beleidsterrein.....	27
5.5.3.	Taakstellingen	27
5.5.4.	Besparen, bevriezen en verhogen.....	27
5.5.5.	Methodieken.....	27
5.5.6.	Kanttelingen.....	28
5.5.7.	Opdracht	28
6.	De lasten voor de inwoners	29
	Bijlage - kaders begroting 2022.....	30

1. Inleiding

De inhoud van deze perspectiefnota wordt beïnvloed door drie belangrijke factoren: het is de laatste perspectiefnota van dit college voor deze gemeenteraad, de financiële positie van de gemeente staat sterk onder druk en er is tegelijk sprake van grote onzekerheden.

1.1. De laatste perspectiefnota

We hebben de afgelopen jaren met elkaar ruimte gegeven aan onze inwoners en ondernemers, onze verenigingen en instellingen. Met allerlei besluiten en maatregelen.

‘Midden-Drenthe, een leven lang ruimte’ is de titel geworden van de visie die u als gemeenteraad unaniem heeft vastgesteld. Daarin ligt voor onze gemeente een mooie ambitie.

We zijn ervan overtuigd dat de dingen die we de afgelopen periode met en voor onze samenleving hebben gedaan, prima binnen die visie passen. In de recent verschenen jaarrekening 2020 staan daar voorbeelden van. Ook in 2021 gaan we daar nog mee door. En voor sommige onderwerpen geldt dat ze doorlopen in de jaren 2022 en verder.

Tegelijk vinden in het voorjaar 2022 de volgende gemeenteraadsverkiezingen plaats. De perspectiefnota 2022 is daarmee de laatste perspectiefnota van ons college en de laatste die u als gemeenteraad in de huidige samenstelling bespreekt.

Het betekent dat we als gemeenteraad en college in deze samenstelling alleen de eerste maanden van 2022 in functie zijn.

Vandaar dat we in deze perspectiefnota de ongeschreven regel volgen dat we voor 2022 en verder terughoudend zijn in het presenteren van nieuwe plannen en het inzetten van nieuwe middelen.

We kunnen ons om de zelfde reden voorstellen dat u een aantal belangrijke beslissingen overlaat aan de nieuw te kiezen gemeenteraad.

Het accent in deze perspectiefnota ligt op het afmaken van plannen die we al voorbereid hebben. En op het zoeken naar financiële middelen om die plannen te realiseren.

Daarnaast willen we vooral samen met u kijken naar wat de verstandige stappen zijn om de financiële huishouding van de gemeente de komende jaren op orde te houden.

1.2. Financiën onder druk

Het is de afgelopen jaren steeds duidelijker geworden dat gemeenten van het Rijk niet genoeg geld krijgen om de taken uit te voeren die ze van dat zelfde Rijk gekregen hebben.

Maar het gaat verder dan dat. Langzaam maar zeker is de Rijksoverheid voor ons een onbetrouwbare overheidspartner geworden. En nu heeft dat ook voor onze gemeente als resultaat dat we financieel klem komen te zitten.

Om een voorbeeld te noemen: ooit heeft het Rijk als beleid bepaald dat gemeenten moesten samenwerken/samengaan. Daarbij boekte het Rijk alvast een opschalingskorting in. Vervolgens heeft het Rijk het beleid teruggedraaid, maar de korting zit nog steeds in het Gemeentefonds.

Schrijnender nog is de opstelling van het Rijk in het sociaal domein. Veel gemeenten, ook vertegenwoordigd door de VNG, hebben al geruime tijd aangegeven dat het Rijk gemeenten onvoldoende middelen beschikbaar stelt om deze taken uit te voeren. De recente uitspraak van de arbitragecommissie in het sociaal domein is daar een niet mis te verstaan voorbeeld van: het gaat om een bedrag van maar liefst € 1,6 miljard euro! Na een aarzelende en teleurstellende eerste reactie van het Rijk, komt uiteindelijk voor 2022 incidenteel geld beschikbaar. Maar structureel ligt de opgave nog steeds op tafel.

In onze gemeente hebben we de gevolgen van dit handelen van de Rijksoverheid tot nu toe nog redelijk op kunnen vangen.

Maar de cijfers voor 2022 en verder maken zonneklaar dat we ook in Midden-Drenthe de gevolgen hard gaan voelen. Er is niet genoeg structurele financiële ruimte meer om het huidige beleid uit te voeren. Ruimte voor nieuwe plannen ontbreekt daardoor ook. De belangrijkste directe oorzaak is de ontwikkeling in het sociaal domein die vanaf eind 2020 zichtbaar is geworden.

We moeten als gemeente in beginsel een sluitende begroting 2022 presenteren. Daarbij is de basisregel dat we structurele uitgaven moeten betalen met structurele inkomsten. Incidenteel geld mogen we als gemeente alleen inzetten voor tijdelijke uitgaven.

Tegelijk: het is naar onze inwoners toe niet de goede boodschap als we nu in voorzieningen zouden gaan snijden, terwijl het Rijk aan zet is om financieel over de brug te komen.

1.3. Onzekerheden

Er is altijd sprake van (financiële) onzekerheden op het moment dat u als gemeenteraad kaders stelt en beslissingen neemt voor komende jaren. Alleen verschillen die onzekerheden per jaar in omvang en karakter.

Voor 2022 en verder zijn de onzekerheden bijzonder groot. We benoemen ze in willekeurige volgorde.

- De ontwikkeling van het Gemeentefonds (onze belangrijkste bron van inkomsten, mede afhankelijk van wat het Rijk zelf uitgeeft) is altijd onzeker. We volgen daarin de circulaire van het Rijk. Dat is de vaste handelwijze in onze gemeente.
- In het verlengde daarvan: de plannen om te komen tot een herverdeling van het Gemeentefonds worden steeds concreter, maar zijn nog steeds niet definitief. Ook die onzekerheid laat het Rijk (te) lang duren.
- De uitgaven, maar zeker de inkomsten in het sociaal domein blijven onzeker. Omdat het om een groot deel van onze begroting gaat, heeft dit meteen grote effecten op onze structurele financiële ruimte.

- Tot slot noemen we een aantal ontwikkelingen op de wat langere termijn, waarbij de financiële gevolgen nog lang niet duidelijk zijn: de komst van de Omgevingswet, het klimaatbeleid en altijd de economische ontwikkelingen in het algemeen. Binnen al die grote ontwikkelingen hebben we als gemeente tegelijk te maken met de vraag wat ons eigen ambitieniveau is.

1.4. Dilemma

Deze drie factoren (laatste perspectiefnota, financieel klem, grote onzekerheden) brengen u en ons in een lastig dilemma. Aan de ene kant moet de begroting structureel in evenwicht zijn. Aan de andere kant ligt het niet voor de hand om ingrijpende bezuinigingsmaatregelen te nemen in een situatie waarin nog heel veel onzeker is. En waarin een nieuwe gemeenteraad aantreedt.

Dat vraagstuk is het centrale vraagstuk in deze perspectiefnota.

1.5. De opzet van de perspectiefnota

De opzet van de perspectiefnota is de volgende.

In Hoofdstuk 2 laten we zien hoe we er financieel voorstaan. Niet alleen voor 2022 maar ook voor de jaren erna.

In Hoofdstuk 3 gaan we nog wat dieper in op de financiële onzekerheden en hoe we daar als gemeente mee om kunnen gaan. We geven daarbij aan het sociaal domein apart aandacht.

In Hoofdstuk 4 benoemen we de plannen en wensen voor 2022 die passen in een terughoudende perspectiefnota. Zoals gezegd gaat het daarbij vooral om het afmaken van plannen die we al begonnen zijn als gemeente.

In Hoofdstuk 5 staat een beschrijving van het hele speelveld: wat is de situatie, wat zijn de onzekerheden, aan welke knoppen kunnen we als gemeente draaien en waar gaat het dan in grote lijnen om?

In Hoofdstuk 6 gaan we kort in op de lokale lasten.

In een aparte bijlage zetten we uitgangspunten op een rij die we gaan hanteren voor het opstellen van de concept begroting.

2. De financiële vooruitzichten

2.1. Algemeen

In paragraaf 2.2. zetten we in cijfers op een rij welke structurele bestedingsruimte we als gemeente hebben. En wat er in de reserves zit waar u vrij over kunt beschikken.

In het volgende hoofdstuk gaan we verder in op de financiële onzekerheden en risico's. Daar lichten we ook toe of en hoe we die onzekerheden in de cijfers in 2.2. hebben verwerkt.

2.2. Meerjarenperspectief

2.2.1. Inleiding

Hierna staat in een aantal tabellen (met toelichting) het financiële perspectief voor de komende jaren.

De afgelopen periode hebben we alle lopende budgetten in de begroting weer aangepast. Daarbij hebben we rekening gehouden met de kaders zoals die achteraan deze perspectiefnota staan opgenomen.

2.2.2. Structureel beeld begroting 2021 en meerjarenraming 2022 tot en met 2024

In de aanbiedingsbrief bij de begroting 2021 stond voor de jaren 2022 tot en met 2024 het volgende.

TABEL 1 / oude tabel uit begroting 2021 met de inzet van incidentele middelen

	2022	2023	2024
Structurele begrotingsruimte begroting 2021	-336.000	-206.000	11.000

Op het eerste gezicht lijkt dit meerjarig een positief beeld op te leveren. Maar zonder nadere toelichting is dat beeld vertekend.

De begroting moet structureel meerjarig in evenwicht zijn. Dat is een van de pijlers waarop de provincie haar toezicht baseert.

Soms lukt het niet om meteen meerjarig dat evenwicht te hebben. Dan kunnen we dat als gemeente op twee manieren oplossen.

- De eerste manier: in het jaar dat het verst weg ligt (in de tabel dus 2024), zijn de inkomsten en uitgaven structureel in evenwicht. In de tussenliggende jaren mogen we het tekort oplossen door incidentele middelen in te zetten, zodat ook in die jaren alsnog evenwicht ontstaat.

- De tweede manier: we maken de begroting voor het eerstkomende jaar (in de tabel: 2021) structureel sluitend en maken tegelijk duidelijk welke concrete maatregelen we gaan nemen om ook voor de jaren erna een structureel sluitende begroting te krijgen. Die jaren mogen we dan tijdelijk met incidentele middelen sluitend maken.

U heeft in de begroting 2021 voor de tweede optie gekozen. Concreet: we hebben de middelen voor voogdij 18+ (onderdeel van de Jeugdzorg) in de begroting 2021 nog als structurele inkomsten verwerkt. Op die manier werd de begroting voor 2021 structureel sluitend.

Daarbij hebben we als gemeente aan de provincie gemeld dat we verschillende maatregelen zouden nemen om ook meerjarig structureel in evenwicht te komen: we zouden de stofkam door de begroting halen, we zouden structurele ruimte vinden door besparingen in het sociaal domein en we zouden ruimte vinden door met civiele projecten te schuiven.

In de meerjarenraming hebben we voor de jaren 2022 tot en met 2024 vervolgens incidentele middelen uit de Algemene bestemmingsreserve en de Reserve sociaal domein ingezet om ook die jaren sluitend te krijgen.

Daarmee was de meerjarenraming incidenteel sluitend, maar structureel dus niet.

2.2.3. Structureel beeld begroting 2022 en meerjarenraming 2023 tot en met 2025

Voor 2022 en verder kunnen we daarom niet zomaar aansluiten aan de tabel 2021 en verder. We moeten opnieuw starten bij de structurele inkomsten en uitgaven, zonder de bijdragen uit de reserves. Om vervolgens opnieuw te kijken welke maatregelen nodig en mogelijk zijn om de begroting meerjarig in evenwicht te krijgen.

Dat leidt tot de volgende tabellen, met op duizend euro afgeronde bedragen.

TABEL 2 / nieuwe tabel voor de begroting 2022 zonder de inzet van incidentele middelen

	2022	2023	2024	2025
Structurele begrotingsruimte begroting 2021	-473.000	-1.070.000	-1.339.000	-1.018.000
Effecten circulaire Rijk en Voorjaarsnota 2021	-458.000	-356.000	-124.000	-124.000
Startsaldo structurele bestedingsruimte	-931.000	-1.426.000	-1.463.000	-1.142.000

De eerste rij gegevens is de start vanuit de begroting/meerjarenraming 2021. De tweede rij cijfers laat het effect zien van circulaire en de voorjaarsnota 2021. van die informatie heeft u eerder al kennisgenomen.

TABEL 3

	2022	2023	2024	2025
Startsaldo structurele bestedingsruime	-931.000	-1.426.000	-1.463.000	1.142.000
Meicirculaire 2021	-393.000	-633.000	-851.000	-951.000
Voorlopig saldo begroting 2022	-190.000	-162.000	-167.000	-222.000
1e tussensaldo structurele bestedingsruime	-1.514.000	-2.221.000	-2.481.000	-2.315.000

De beide rijen met aanvullende gegevens in Tabel 3 zijn voor u als raad nieuwe gegevens.

Normaal gesproken kunnen we de uitkomsten van de meicirculaire niet meer meenemen in de perspectiefnota. U krijgt daar dan alleen een aparte brief over, nog net vóór de behandeling van de perspectiefnota in de gemeenteraad.

Dit jaar is het wel gelukt om de effecten van de meicirculaire al mee te nemen in deze perspectiefnota. We hebben daar bewust op ingezet, omdat het dit jaar, wellicht nog meer dan andere jaren, van groot belang is zo veel mogelijk financiële gegevens actueel in beeld te hebben.

Het voorlopig saldo van de begroting is het resultaat van het actueel maken van de begroting op basis van bestaand beleid. Daarbij rekening houdend met de kaders die aan het eind van deze perspectiefnota staan. Van de maatregelen die we bij de provincie hebben aangekondigd om de begroting meerjarig sluitend te krijgen, levert op dit moment alleen de stofkam een beperkt bedrag op. Dat bedrag (ca € 20.000) hebben we meegenomen in de actualisatie van de begrotingscijfers 2022.

TABEL 4

	2022	2023	2024	2025
1e tussensaldo structurele bestedingsruime	-1.514.000	-2.221.000	-2.481.000	-2.315.000
Correctie basispercentage salarissen	760.000	1.227.000	1.574.000	1.980.000
2e tussensaldo structurele bestedingsruime	-754.000	-994.000	-907.000	-335.000

In het verlengde van de stofkam hebben we ook gekeken naar de kaders zoals die achteraan in deze perspectiefnota staan.

De afgelopen jaren hebben we als gemeente altijd zelf een percentage bepaald om te komen tot een meerjarenraming van de salariskosten. Dat leidde soms tot een overschot, omdat er in werkelijkheid sprake was van lagere cao-stijgingen.

In die lijn zijn we in eerste instantie voor de komende jaren uitgegaan van een percentage van 3% + 1% voor werkgeverslasten. Dat uitgangspunt is verwerkt in het voorlopig saldo van de begroting in Tabel 3.

We stellen u nu voor om aan te sluiten bij het percentage dat het Rijk hanteert in haar circulaire: de index loonsom Overheid. Die percentages zijn voor de komende jaren 2%, 1,5%, 2,3% en 2,1%. We mogen er daarbij van uitgaan dat het Rijk in haar circulaire de percentages aan zal passen als de werkelijkheid daartoe aanleiding geeft.

Bij ons voorstel passen de volgende randvoorwaarden.

- Zoals gezegd: in het verleden was het hoog geraamde bedrag aan salariskosten soms oorzaak van een meevallend saldo in de voor- of najaarsnota of de jaarrekening. Door nu voor deze lagere raming te kiezen, zal dat niet of minder het geval zijn.
- Het kan gebeuren dat de feitelijke effecten van cao-afspraken, tarieven voor de belastingen e.d. leiden tot (vooralsnog) hogere kosten dan geraamd op basis van de genoemde loonsom-index. In dat geval wentelen we die kosten niet op de organisatie af omdat de organisatie die ontwikkelingen niet zelf kan beïnvloeden.
- De werkelijke ontwikkeling van salarislasten verandert niet alleen door cao-afspraken en wettelijke maatregelen. Veel werknemers krijgen – om een voorbeeld te noemen - jaarlijks ook een extra verhoging binnen hun salarisschaal (een extra trede). Om deze extra effecten op te vangen stellen wij u voor om een voorziening in te stellen voor de jaren 2022 tot en met 2025 van viermaal € 180.000. In totaal dus een bedrag van € 720.000. We komen daar bij de bestedingswensen op terug.

TABEL 5

	2022	2023	2024	2025
2e tussensaldo structurele bestedingsruime	-754.000	-994.000	-907.000	-335.000
Actuele raming sociaal domein	-2.363.000	-2.568.000	-2.844.000	-3.081.000
Doorrekening incidentele bijdrage Rijk		489.000	489.000	489.000
Bijdrage Rijk op basis van arbitrage	2.100.000	-	-	-
Eindsaldo structurele bestedingsruime	-1.017.000	-3.073.000	-3.262.000	-2.927.000

U heeft in de jaarrekening 2020 kunnen lezen dat de uitgaven in het sociaal domein in dat jaar enorm zijn gestegen. We moeten er van uitgaan dat het niet om een incidentele stijging gaat, maar dat die stijging dit jaar en de komende jaren doorzet. Zoals u in de monitor sociaal domein over het eerste kwartaal 2021 kunt lezen, hanteren we daar een minimale en maximale stijging van de uitgaven. In de raming in Tabel 5 gaan we uit van de minimale stijging.

De tabel maakt meteen duidelijk dat de oorzaak van ons actuele tekort vooral hier ligt. We lichten in Hoofdstuk 3 de onderbouwing van deze raming breder toe.

Tot en met 2022 heeft het Rijk een beperkte incidentele bijdrage toegekend. Voor de jaren erna is dat geld nog niet beschikbaar, evenmin als het geld na de arbitragecommissie – zie hierna. Wel hebben we vorig jaar van de provincie toestemming gekregen om deze middelen als structurele inkomsten op te voeren in de jaren na 2022 – ook al zijn ze dus formeel nog niet toegekend.

Daarnaast heeft het Rijk voor 2022 uiteindelijk extra middelen toegezegd in navolging van het advies van de arbitragecommissie. Recente contacten met de provincie geven aan dat we die bijdrage in 2022 mogen meetellen als structurele inkomsten. Die ruimte hebben we (nog) niet voor de jaren erna.

Overigens is de hoogte van die bijdrage voor 2022 nog geen exact bekend bedrag. We komen daar verderop in deze perspectiefnota nog op terug.

2.2.4. Incidentele ruimte

Op dit moment is, tot en met het effect van de Voorjaarsnota 2021 en de voorlopige bestemmingsvoorstellen uit de jaarrekening 2020, het netto saldo van de Algemene Bestemmingsreserve ruim € 4,4 miljoen. Dit is het bedrag dat nog vrij beschikbaar is. Dus geld dat nog niet op basis van besluiten al bestemd is voor specifieke uitgaven.

Dit bedrag hanteren we als beschikbare incidentele ruimte.

In de Reserve Sociaal Domein zit € 3,2 miljoen. We moeten ervan uitgaan dat we een deel daarvan nog nodig hebben voor het opvangen van het tekort in het sociaal domein in 2021.

In deze beide totaalbedragen hebben we de bedragen die we in de begroting 2021 als incidentele dekking hadden opgevoerd om de meerjarenbegroting sluitend te krijgen en de taakstelling sociaal domein af te dekken, weer opgenomen.

3. Onzekerheden en risico's

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk geven we een verdere toelichting op de cijfers in de tabellen in het vorige hoofdstuk. Ook gaan we dieper in op de onzekerheden die we in de inleiding van deze perspectiefnota hebben benoemd.

We beginnen in 3.2 met een uitgebreide toelichting op de ontwikkelingen in het sociaal domein. In 3.3. komen de andere onzekerheden en risico's aan de orde.

3.2. Sociaal domein

3.2.1. Introductie

Het sociaal domein verdient in deze perspectiefnota apart aandacht. Wat voor ons voorop staat en voorop moet blijven staan is het bieden van goede zorg aan onze jeugdigen en andere inwoners die een beroep moeten doen op de Jeugdhulp en de WMO. Ook al staan we wellicht voor moeilijke keuzes, dit uitgangspunt blijft wat ons betreft leidend.

Tegelijk gaat het om veel geld en er is vooral daar sprake van een grote toename in de uitgaven en tegelijk van grote onzekerheden.

3.2.2. Rode draad – financieel

De rode draad van de afgelopen jaren is: het Rijk draagt omvangrijke taken aan de gemeente over, maar levert daarbij onvoldoende structurele middelen. De recente uitspraak van de arbitragecommissie heeft dat ondubbelzinnig bevestigd. Alle gemeenten hebben er last van. Voor ons wordt dat nu ook hard voelbaar.

3.2.3. Geen geormerkt geld

Een aantal gemeenten kiest, soms gedeeltelijk, voor de benadering dat de oplossing voor dit financiële probleem in het sociaal domein ook binnen dat sociaal domein zelf gevonden moet worden.

We komen daar in hoofdstuk 5 verder op terug.

Hier al benadrukken we dat dit altijd een politiek-bestuurlijke keuze blijft. De middelen die we als gemeente voor het sociaal domein krijgen zijn niet geormerkt. Net zoals dat voor vrijwel alle beleidsterreinen geldt, kunt u als gemeenteraad zelf beslissen hoeveel geld u voor dit beleid beschikbaar stelt.

Wel is het recht op zorg wettelijk verankerd en is er daarmee sprake van een open eind regeling.

Maar het staat u dus vrij om overal in de begroting, binnen en buiten het sociaal domein, te zoeken naar middelen om de stijgende kosten in het sociaal domein te betalen.

3.2.4. Onzekerheden in het sociaal domein

a. Ontwikkeling vraag/kosten

In de jaarrekening 2020 hebben we u toegelicht dat we verrast zijn door de grote stijging van de uitgaven in 2020. We hebben aangegeven dat we dat grotendeels niet hadden kunnen voorzien. Zoals het nu lijkt, is dat geen incidentele stijging geweest, maar moeten we er rekening mee houden dat het om een structurele toename in de vraag en de kosten gaat.

Kort samengevat zien we de oorzaak daarvan in een combinatie van factoren: meer mensen doen een beroep op zorg en we hebben in ons nieuwe inkoopbeleid rekening moeten houden met reële prijzen voor zorgaanbieders.

Deze waarneming onderstreept het algemene gegeven dat we niet exact kunnen voorspellen hoe de vraag en de kosten zich zullen ontwikkelen. We krijgen er wel steeds meer zicht en grip op – zie ook hierna – maar het blijft gaan om een onzekere openeindregeling.

b. Bijdrage Rijk

Daarnaast is de bijdrage van het Rijk een onzekere factor. We komen op enkele specifieke onderdelen hierna nog terug. Maar in het algemeen is het beeld het volgende.

Het Rijk heeft, met de instemming van gemeenten, een groot aantal taken overgedragen aan de gemeenten. Anders dan afgesproken, draagt het Rijk daarvoor niet voldoende middelen over. Recent onderzoek heeft dat onderstreept en een arbitragecommissie heeft daarover een uitspraak gedaan tussen de VNG en het Rijk.

Het Rijk heeft met de VNG inmiddels afgesproken om alleen voor 2022 met een extra bijdrage te komen. Voor de jaren erna ligt het vraagstuk bij het nieuw te vormen kabinet. In de bijdrage voor 2022 zit bovendien al een eerste bezuiniging taakstellend verwerkt. Die hebben we in onze ramingen nog niet ingeboekt – daarin gaan we uit van bestaand beleid en bestaande regelgeving.

In een beperkt aantal gevallen heeft het Rijk wel compensatie geboden, onder andere voor een deel van de stijging van de WMO-uitgaven. Die compensatie is via het Gemeentefonds terecht gekomen in onze algemene middelen.

c. *Grip en zicht*

Het is een lang en taai proces om als gemeenten goed zicht en grip op de kosten te krijgen. Belangrijk daarbij is datagedreven werken. We hebben daarin de afgelopen tijd goede stappen vooruit gezet. Tegelijk zijn we er nog niet. Niet alleen moeten we de goede ICT-tools hebben, maar ook de feitelijke gegevens in het systeem moeten kloppen. Voor een deel zijn we daarin afhankelijk van anderen. En we moeten vervolgens zorgvuldig analyseren en prognoses maken.

We verwachten dat dit proces volop actueel zal blijven. We verwachten dit najaar een scherper beeld te hebben waar we dan staan.

3.2.5. De actuele raming sociaal domein + de inkomstenkant

In de actuele raming sociaal domein 2022 en verder (Tabel 5 in Hoofdstuk 2), hebben we alle nu bekende feiten en ontwikkelingen meegenomen.

Daarnaast hebben we de extra kosten voor de inkoop samenwerking in Noord en Midden Drenthe al meegenomen.

Onder die raming liggen de volgende uitgangspunten.

- De kostenstijging in 2020 is blijvend. Die nemen we dus mee naar de jaren 2021 en verder.
- Voor het overige gaan we uit van een stijging van rond de 3% per jaar. Overall genomen is de redenering daaronder dat we met alleen de gewone indexering van kosten/prijzen uitkomen. Hieronder noemen we enkele specifieke factoren die we hebben afgewogen om tot deze algemene redenering te komen.
  - We verwachten dat de aanzuigende werking van het Wmo-abonnementstarief het plafond heeft bereikt. We verwachten ook dat het nieuwe kabinet dit element zal heroverwegen en/of extra middelen beschikbaar zal stellen.
  - Het aantal hulpvragen in de jeugdhulp zal niet meer stijgen en/of de hulpverlening zal minder kostbaar worden. Dat komt door een daling van het aantal jongeren in onze gemeente. Daarnaast zullen we de vruchten gaan plukken van de recent uitgebreide inzet van de praktijkondersteuner bij de huisartsen.
  - De professionalisering van de inkoop samenwerking in Noord en Midden Drenthe zal leiden tot meer grip op de kosten, strakkere sturing en daardoor minder kosten. Dat geldt ook voor de voortgang die we als gemeente zelf boeken met datagedreven werken.
- We hebben geen rekening gehouden met de mogelijke effecten van de verandering van het woonplaatsbeginsel in de jeugdhulp (verwacht per 1 januari 2022) en beschermd wonen (voorlopig verwacht per 1 januari 2023). We hebben eenvoudigweg nog geen zicht op die effecten.

- In 2021 konden we nog rekening houden met de bijdrage voorgedij 18+ van het Rijk. Deze bijdrage is er in 2022 niet meer. De uitkomsten van de arbitragecommissie nemen we verder mee in hoofdstuk 5 van deze perspectiefnota.
- In de ramingen hebben we géén taakstellingen opgenomen om bezuinigingen te realiseren. Het gaat om zo realistisch mogelijke ramingen op basis van bestaand beleid.

3.3. Overige onzekerheden en risico's

3.3.1. De kabinetsformatie

Misschien wel de grootste onzekerheid op dit moment: wat gaat de kabinetsformatie opleveren en hoever wil het nieuwe kabinet gaan om de eisen van de VNG/de gemeenten structureel in te willigen? Niet alleen op het terrein van het sociaal domein, maar ook breder.

Het antwoord op deze vraag is van grote invloed op ons financiële perspectief.

3.3.2. Het gemeentefonds

Het Rijk geeft een aantal keren per jaar in circulaire inzicht in de ontwikkeling van het gemeentefonds. Vaak zijn die uitkomsten onvoorspelbaar. We volgen daarin als gemeente voor onze begroting deze lijn: we verwerken alleen wat in die circulaire staat. We lopen als regel niet vooruit op ontwikkelingen die nog niet in die circulaire in de cijfers zijn verwerkt.

Daarom hebben we in deze perspectiefnota de decembercirculaire 2020, de maartcirculaire 2021 en de meicirculaire 2021 verwerkt. Komende circulaire verwerken we weer op de andere momenten in de planning- en controlcyclus.

In de inleiding (1.2.) hebben we al gewezen op de onredelijkheid van de opschalingskorting die het Rijk toepast. In 2020 en 2021 is die korting tijdelijk buiten werking gebleven. Maar vanaf 2022 werkt de korting opnieuw negatief door in het Gemeentefonds, zonder inhoudelijke onderbouwing.

3.3.3. Herziening gemeentefonds

De plannen om het gemeentefonds te herzien, bestaan al een aantal jaren. De bedoeling is dat de verdeling over alle gemeenten logischer wordt, beter onderbouwd en beter te begrijpen.

Er zijn al enkele concrete voorstellen geweest. Omdat daar kritiek op kwam, heeft het ministerie die voorstellen weer aangepast. Dát er een herziening komt, daar twijfelt eigenlijk niemand aan. Wanneer en hoe die er dan uitziet, dat is nog steeds onzeker.

We hebben daarom deze komende herziening niet in de cijfers verwerkt. We komen hier in hoofdstuk 5 op terug.

3.3.4. Diversen

Voor de andere onzekerheden die we in de inleiding hebben benoemd (Omgevingswet, klimaatmaatregelen, economie) hebben we geen nieuwe, extra middelen opgenomen in de ramingen of de bestedingswensen.

Daarbij hebben we overwogen dat we als gemeente de afgelopen periode voor bijvoorbeeld de Omgevingswet en het duurzaamheidsbeleid al extra middelen in de begroting hebben opgenomen.

4. De plannen en wensen in 2022

4.1. Inleiding

Hieronder staan de plannen en wensen voor 2022. Als er nieuwe financiële middelen nodig zijn, staat dat er bij. Dat is niet in alle gevallen aan de orde.

Aan het eind van dit hoofdstuk staat in tabel 6 samengevat wat het financiële effect van deze plannen en wensen is.

4.2. Plannen en wensen met geldvraag

4.2.1. Sociaal domein

Samenwerking Noord en Midden Drenthe

Om slagvaardig en professioneel in te kunnen kopen, hebben we als gezamenlijke gemeenten een stevige organisatie nodig. Die gelijkwaardig met de zorgaanbieders in gesprek kan. De extra kosten van € 121.000 die dat met zich meebrengt, hebben we als extra kosten in de ramingen sociaal domein meegenomen. We gaan ervan uit dat deze inzet een van de bouwstenen is om uit te kunnen gaan van een beperkte stijging van de kosten in het sociaal domein.

Programma sociaal domein

Het programma sociaal domein was gekoppeld aan deze raadsperiode. Tegelijk lopen sommige zaken (iets) langer door. De formatieve gevolgen daarvan zijn meegenomen in de bestedingswens voor de ambtelijke organisatie. De vraag of en hoe de nieuwe raad opnieuw wil investeren in het innoveren en transformeren in het sociaal domein, kan na de verkiezingen beantwoord worden. We hebben daarom voor dit onderdeel geen extra bestedingswens opgenomen.

4.2.2. Voor- en vroegschoolse educatie

We hebben u de afgelopen periode geïnformeerd over de ontwikkelingen op dit terrein. Belangrijk daarin was de wettelijke verplichting om het wekelijks aantal uren voor het peuteraanbod te verhogen van 10 naar 16. Tegelijk werd de doeluitkering Onderwijsachterstandsmiddelen verlaagd met ruim € 75.000. Om het huidige beleid te kunnen voortzetten, is daarom jaarlijks € 220.000 nodig. Tegelijk wordt er bij het Rijk nadrukkelijk nagedacht over grote veranderingen in het systeem en de vergoedingen van het Rijk. We gaan ervan uit dat daarover zeker de komende twee tot drie jaren duidelijkheid zal komen. Al dan niet in combinatie daarmee, zullen we tijdig met voorstellen bij u terugkomen om ingaande 2025 de middelen en uitgaven op dit beleidsterrein in evenwicht te hebben.

Deze benadering leidt tot een incidentele bestedingswens van driemaal € 220.000. De komende periode zullen we nagaan of we een deel van deze kosten kunnen dekken met andere middelen uit dit beleidsveld.

Voor- en vroegschoolse educatie			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
		€ 660.000	Algemene Bestemmingsreserve

4.2.3. Voorziening salariskosten

In onze ramingen van de salarislasten sluiten we dit keer voor het eerst aan bij de index die het Rijk in haar circulaire hanteert. Dat schept aan de ene kant structurele ruimte in de begroting. Aan de andere kant hebben we dan incidentele middelen nodig om een deel van de stijging van de salariskosten te dekken. We hebben dat in hoofdstuk 2 toegelicht. Daarom stellen wij voor een voorziening in te stellen tot een bedrag van € 720.000. Deze voorziening heeft betrekking op de komende vier jaren, de hele periode die de meerjarenraming bestrijkt.

Voorziening salariskosten			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
		€ 720.000	Algemene Bestemmingsreserve

4.2.4. Samen Gezond in Beweging

Samen met andere gemeenten in de provincie doen we actief mee in het project Samen Gezond in Beweging.

Voor de periode 2022 tot en met 2024 is afgerond € 29.000 nodig, te verdelen over de projecten Drenthe Gezond, Drenthe Beweegt en het Sportgala.

Samen Gezond in Beweging			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
		€ 29.000	Algemene Bestemmingsreserve

4.2.5. Wegen

Noord-Zuid route Beilen

Al geruime tijd zijn we bezig met de voorbereidingen voor het upgraden van de belangrijke Noord-Zuid route door Beilen. Het is een project dat naar onze waarneming mag rekenen op breed draagvlak in uw raad. Het gaat niet alleen om het verbeteren van een weg en een fietspad, maar om een kwaliteitsimpuls voor het hele gebied. Daarbij spelen ook de aanrijroutes naar de scholen voor primair en voorgezet onderwijs een rol. Wij gaan er op dit moment van uit dat we de eerste uitgaven in 2022 kunnen doen.

We hebben het bedrag geraamd op basis van onze ervaringen in soortgelijke projecten. De werkelijke kosten zullen afhangen van de keuzes die we als gemeente in dit project nog gaan maken. We komen daar, volgens de recent met u gemaakte afspraken over civiele projecten, bij u als gemeenteraad tijdig op terug.

Op dat moment zal ook duidelijker worden in welke jaren van de meerjarenperiode we welk deel van de kosten gaan maken.

Noord-Zuid route Beilen			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
€ 6.000.000	€ 420.000		

Suermondsweg Smilde

Ook voor Smilde is een investering in de openbare ruimte nodig door het aanpakken van de Suermondsweg. Hierin ligt een directe verbinding met de te ontwikkelen visie op Smilde. We verwachten dat u in december 2021 in kunt stemmen met een visie op Smilde, waar de Suermondsweg dan onderdeel van is.

Het is daarom nog niet te zeggen in welk jaar we deze middelen daadwerkelijk nodig hebben. Dát er een investering nodig is, is wat ons betreft geen vraag.

Suermondsweg Smilde			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
€ 2.800.000	€ 196.000		

4.2.6. RUDD

Nog niet zo lang geleden heeft u kennis kunnen nemen van de recente kaderbrief van de RUDD. Daarin is sprake van een toename van de structurele kosten voor onze gemeente. Hangende de gesprekken die gaande zijn over de ontwikkeling van de Regionale Uitvoeringdienst Drenthe (RUDD), moeten we op basis van het huidige takenpakket inderdaad uitgaan van een structurele toename van de kosten. Tegelijk wijzen de meest recente cijfers op een lagere stijging dan in de kaderbrief voorzien. We gaan daarom uit van een stijging van € 100.000. Daarbij tekenen we aan dat er in een jaar altijd sprake kan zijn van over- of onderschrijding van het begrote bedrag. We rekenen namelijk af op basis van de ingezette uren. Die zijn niet exact te voorspellen.

RUDD			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
	€ 100.000		

4.2.7. Woonwagenbeleid

Voor de uitvoering van het eerder vastgestelde woonwagenbeleid is een extra impuls nodig. We stellen u voor om de noodzaak per jaar te beoordelen. De nu opgenomen wens heeft daarom alleen betrekking op 2022.

Woonwagenbeleid			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
		€ 150.000	Algemene bestemmingsreserve

4.2.8. Beschoeiing De Made

Vooruitlopend aan de overdracht van deze waterpartij aan het waterschap, is versterking van de beschoeiing nodig.

Beschoeiing De Made			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
€ 100.000	€ 12.000		

4.2.9. Wandelknooppuntennetwerk fase 2

We zijn nu toe aan de volgende stap in het inrichten van een wandelknooppuntennetwerk.

Wandelknooppuntennetwerk fase 2			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
		€ 50.000	Algemene bestemmingsreserve

4.2.10. Ruimte voor de ambtelijke organisatie

Als afsluitende stap in de ontwikkeling van de laatste jaren, is in beeld wat de organisatie structureel nodig heeft om de huidige taken en de komende opgaven aan te kunnen. De bestedingswens in deze perspectiefnota is een minimumverzoek. De totale behoefte is groter. De onderbouwing daarvan zal naar onze mening een plaats moeten hebben in de gesprekken voor een coalitie- of raadsprogramma na de verkiezingen in 2022.

Ruimte voor de ambtelijke organisatie			
krediet	structureel bedrag	incidenteel bedrag	incidenteel ten laste van
	€ 250.000	€ 905.000	Algemene bestemmingsreserve

4.2.11. Samenvatting

In een tabel samengevat geeft dat het volgende beeld.

TABEL 6

Onderwerp	Structureel bedrag	Incidenteel bedrag
Voor- en vroegschoolse educatie		€ 660.000
Voorziening salarissen		€ 720.000
Samen Gezond in Beweging		€ 29.000
Noord-Zuidroute Beilen	€ 420.000	
Suermondsweg Smilde	€ 196.000	
RUDD	€ 100.000	
Woonwagenbeleid		€ 150.000
Beschoeiing De Made	€ 12.000	
Wandelknooppuntennetwerk fase 2		€ 50.000
Ruimte voor de ambtelijke organisatie	€ 250.000	€ 905.000
Totaal	€ 978.000	€ 2.514.000

4.3. Plannen en wensen zonder geldvraag

4.3.1. Inleiding

In deze paragraaf nemen we een aantal ontwikkelingen en wensen op die niet een direct beroep op nieuwe middelen doen.

Soms kunnen we van de kosten nog geen betrouwbare raming maken, soms heeft u in de meerjarenraming al met kosten gerekend waarvoor we nu een concrete vraag formuleren.

4.3.2. Onderwijshuisvesting en Integraal accommodatiebeleid

In de begroting 2021 heeft u verantwoordelijkheid genomen voor de noodzakelijke investeringen in de onderwijshuisvesting en onze gemeentelijke gebouwen. Aansluitend heeft u het Integraal Huisvestingsprogramma Onderwijs vastgesteld. Daarin is sprake van concrete voornemens om aan onze verplichtingen te voldoen om te zorgen voor goede huisvesting in het onderwijs.

In de begroting en meerjarenraming 2021 heeft u voor deze onderwerpen in totaal gerekend met € 800.000 structurele lasten in de periode 2021 tot en met 2024. Voor 2021 gaat het om € 70.000, voor 2022 staat € 310.000 gepland, voor 2024 € 420.000.

Onder deze aanname ligt de veronderstelling dat we als gemeente voor een groot aantal jaren, ook na 2024, middelen nodig hebben om onze accommodaties te verduurzamen en op een goed onderhoudsniveau te houden of te brengen.

Dat betekent dat u, als nieuwe raad, in de gesprekken over een raads- of coalitieprogramma en/of in de perspectiefnota 2023, opnieuw zult kijken naar wat er dan vanaf 2025 noodzakelijk is. Op basis van concrete investeringsplannen en de beschikbare middelen. Zodra de plannen voor 2022 voldoende concreet zijn, zullen wij u voorstellen voorleggen om bedragen uit die € 310.000 beschikbaar te stellen.

4.3.3. Woningbouwopgave

Op rijksniveau ligt er een enorme woningbouwopgave. Niet alleen in de Randstad maar ook daarbuiten is de druk op de woningmarkt ongezonder groot.

Er ontstaan, ook in het noorden van Nederland, initiatieven om mee te denken over en mee te werken aan een oplossing van dit probleem. Naar onze waarneming is die positieve grondhouding ook in uw raad breed aanwezig.

Hoe dat de komende jaren concreet gaat worden, kunnen we in deze perspectiefnota nog niet concreter duiden. We gaan er van uit dat we daarvoor op enig moment incidentele voorbereidingskosten zullen moeten maken. Om die vervolgens in een bouwgrondexploitatie weer terug te verdienen.

4.3.4. Nieuwe wetgeving

Regelmatig komen er uit Den Haag nieuwe wetten en maatregelen die van invloed zijn op de gemeentelijke taken. We stippen hier twee belangrijke voorbeelden aan.

Niet nieuw maar nog steeds onzeker als het om de uiteindelijke financiële gevolgen gaat: de komst van de Nieuwe Omgevingswet.

We hebben voor de voorbereidingen middelen in de begroting. Maar of we structureel uitkomen is nu nog moeilijk te voorspellen. Dat geldt ook voor de vraag of het Rijk dan aanvullend zal compenseren.

Het tweede voorbeeld is de Wet Open Overheid. Als de plannen die er nu liggen doorgaan, zal dat veel vragen van de ambtelijke organisatie. Vooral nog gaan we ervan uit dat het Rijk de kosten die dat met zich meebrengt zal compenseren via het Gemeentefonds.

Bij al die nieuwe ontwikkelingen zullen we als gemeente ook ons eigen ambitieniveau gaan bepalen.

4.4. De financiële effecten

Hieronder staat in twee tabellen wat de effecten van de bestedingswensen zijn op de structurele en incidentele bestedingsruimte.

Structureel

TABEL 7

	2022	2023	2024	2025
Eindsaldo structurele bestedingsruime	-1.017.000	-3.073.000	-3.262.000	-2.927.000
Bestedingswensen in de perspectiefnota	-978.000	-978.000	-978.000	-978.000
Eindsaldo bestedingsruimte inclusief bestedingswensen	- 1.995.000	-4.051.000	-4.240.000	-3.905.000

Incidenteel

TABEL 8

	Algemene bestemmings-reserve	Reserve sociaal domein
Saldo vóór de perspectiefnota	4.411.000	3.200.000
Wensen in de perspectiefnota	-2.514.000	
Saldo ná perspectiefnota	1.897.000	3.200.000

5. Het speelveld

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk brengen we het speelveld in beeld dat nu voor u en ons ligt. Want de laatste tabel in het vorige hoofdstuk maakt duidelijk dat we al voor 2022 een grote opgave hebben.

In paragraaf 5.2. gaan we in op de uitkomsten van de arbitragecommissie. Die brengen in elk geval voor het jaar 2022 verlichting.

In paragraaf 5.3. brengen we de belangrijkste onzekerheden in beeld zoals die bij het schrijven van de perspectiefnota bestaan.

In paragraaf 5.4. richten we ons op enkele actuele keuzes die u als raad zult moeten maken.

In paragraaf 5.5. sluiten we af met een eerste compacte en globale inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen.

5.2. Arbitrage

De in deze perspectiefnota al vaker genoemde arbitragecommissie heeft een uitspraak gedaan over de extra bedragen die het Rijk aan gemeenten zou moeten betalen voor het sociaal domein.

De demissionaire regering heeft besloten om alleen voor 2022 een extra bedrag beschikbaar te stellen. Als we dat met de kennis van nu doorrekenen voor onze gemeente, krijgen we in 2022 een extra bedrag van € 2,1 miljoen. We weten nog niet precies op welke manier het Rijk dit bedrag wil gaan verdelen. Daarom is de € 2,1 miljoen een door ons zelf berekend voorlopig bedrag, op basis van de criteria die ook voor een andere bijdrage van het Rijk voor het sociaal domein golden.

De vraag of en hoe we dat bedrag kunnen inzetten, komt in de volgende paragraaf aan de orde.

5.3. Onzekerheden

5.3.1. Bijdrage Rijk na arbitrage

Zoals eerder gezegd: we mogen als gemeente structurele uitgaven alleen dekken met structurele inkomsten. Op de keper beschouwd is de bijdrage van het Rijk (de € 2,1 miljoen op basis van het advies van de arbitragecommissie) een incidentele bijdrage. Want het Rijk heeft deze bijdrage nog maar voor één jaar toegezegd, alleen voor 2022.

Het was de vraag of we deze incidentele bijdrage daarom zouden mogen inzetten als eerste stap om het structurele tekort van circa € 4 miljoen (inclusief bestedingswensen) op te lossen.

Inmiddels hebben we van de provincie begrepen dat die ruimte er inderdaad is. Vandaar dat het tekort in deze perspectiefnota nu uitkomt op bijna € 2 miljoen (inclusief bestedingswensen).

Voor de jaren erna ligt dat anders. Op dit moment mogen we van de provincie als onze toezichthouder de inkomsten op basis van het advies van de arbitragecommissie niet alvast gaan ramen als structurele inkomsten vanaf 2023.

We moeten er daarnaast van uit gaan dat dit bedrag gaat dalen. Die daling is onderdeel van de uitspraak van de arbitragecommissie. De commissie gaat er namelijk van uit dat zowel het Rijk als de gemeenten maatregelen moeten gaan nemen om de uitgaven in het sociaal domein te laten dalen.

Gerekend met de bedragen waar we in onze gemeente nu van uitgaan, zal de extra bijdrage van het Rijk in 2022 € 2,1 miljoen bedragen.

Voor de jaren 2023, 2024 en 2025 gaat het om respectievelijk € 1,9 miljoen, € 1,7 miljoen en € 1,6 miljoen. Die daling zet nog verder door tot en met 2027.

Onder de daling van het bedrag van de arbitragecommissie ligt, zoals gezegd, de veronderstelling dat er binnen het sociaal domein bezuinigingen gaan komen. Dat zal moeten gebeuren door een mix aan maatregelen van het Rijk en van de gemeenten. De arbitrage gaat ook voor 2022 al uit van een bezuiniging. Voor onze gemeente zou dat gaan om structureel circa € 350.000. Ook bij deze bezuiniging gaat het om een combinatie van Rijks- en gemeentelijke maatregelen. Bij gemeenten gaat het dan vooral om de inzet van de praktijkondersteuner. Het lijkt ons redelijk om in de begroting 2022 al met deze € 350.000 rekening te houden. Dat betekent dus dat we de verwachte uitgaven in het sociaal domein € 350.000 lager kunnen ramen.

Samengevat: financieel technisch is op dit moment de situatie dat we alleen in 2022 met de extra middelen van het Rijk op basis van de arbitragecommissie kunnen rekenen. Bestuurlijk kan er naar onze overtuiging geen twijfel over bestaan dat het Rijk de uitspraak van de arbitragecommissie onverkort uitvoert. Niet alleen in 2022 maar ook de jaren erna.

Daarnaast houden we dus met toestemming van de provincie in de meerjarenraming alvast wel rekening met circa € 0,5 miljoen aan extra bijdrage van het Rijk, ook al is ook dát bedrag nog niet feitelijk toegezegd.

5.3.2. Herziening gemeentefonds

De verwachte herziening van het Gemeentefonds kent twee onderdelen. Eén onderdeel gaat over het Gemeentefonds in zijn algemeenheid, het andere onderdeel gaat over het sociaal domein.

Voor het algemene deel verwachten we met de kennis van nu een structurele daling aan inkomsten van ongeveer € 300.000.

Voor het deel sociaal domein verwachten we op basis van onze huidige inschatting een positief saldo van ruim € 650.000. Tegelijk zouden tegenover die extra middelen ook extra taken en dus uitgaven staan. Op dit moment hebben we nog geen inzicht waar dat om gaat.

5.3.3. Uitstellen beslissingen

Hoeveel ruimte hebben we als gemeente om een aantal beslissingen uit te stellen naar volgende jaren, in elk geval naar een moment na de verkiezingen?

In zijn algemeenheid moet u ervan uitgaan dat de begroting 2022 sluitend moet zijn. Eenvoudigweg beslissingen uitstellen naar volgend jaar is, ook met een beroep op de komende verkiezingen, naar onze inschatting geen optie. Dat zeggen we mede op basis van uitspraken van de provincie in haar toezichthoudende rol.

5.3.4. Taakstellingen

Als de provincie bij haar toezicht ruimte geeft om voor de komende jaren incidentele middelen in te zetten, zal ze daarbij zeker concrete taakstellingen verwachten om de begroting weer structureel sluitend te krijgen.

De vraag is: hoe concreet moeten die taakstellingen zijn en wannéér moet ze concreet zijn?

Bij het antwoord op deze vragen is vooral van belang dat u als gemeenteraad, uiteindelijk op 8 november 2021 tijdens de begrotingsbehandeling, een duidelijke uitspraak doet. Die uitspraak zal naar onze inschatting over eventuele taakstellingen redelijk hard moeten zijn.

5.4. Keuzes

Er liggen op dit moment in elk geval twee concrete keuzes aan u voor.

De eerste is: wilt u de begroting inderdaad sluitend maken (zoals de begrotingsregels en het provinciaal toezicht verwachten)? Of wilt u een politiek statement maken door een niet sluitende begroting vast te stellen. Wat daarvan dan ook de gevolgen kunnen zijn.

Wanneer u wel koerst op een sluitende begroting, richt u zich dan op het jaar 2022 of op het jaar 2025? Bij deze tweede vraag is ons advies om te kijken naar 2022. Dat schept meer ruimte om rekening te houden met de grootste onzekerheden van dit moment.

5.5. Het speelveld met oplossingen

5.5.1. Inleiding

In deze paragraaf zullen we een korte indruk geven van welke mogelijkheden we als gemeente hebben om de begroting weer sluitend te maken en welke afwegingen daarin een rol kunnen spelen. We doen dat in willekeurige volgorde, zonder daarin zelf al met voorstellen te komen.

5.5.2. Per beleidsterrein

U kunt ervoor kiezen om de (financiële) opgaves per beleidsterrein op te lossen. Anders gezegd: we kunnen tot op zekere hoogte fictief bepalen hoeveel middelen het Rijk beschikbaar stelt voor bepaalde taken. Om dan als uitgangspunt te kiezen dat de uitgaven binnen die middelen moeten blijven.

Een concreet voorbeeld: als u de middelen die het Rijk voor het sociaal domein beschikbaar stelt, bepalend laat zijn, zult u besparingsmaatregelen moeten nemen om met de uitgaven binnen die middelen te blijven. Om daarbij een globale indruk te geven: in 2022 zou u dan, ook na de extra bijdrage van het Rijk op grond van de arbitrage, ongeveer € 1,3 miljoen moeten bezuinigen binnen het sociaal domein.

U zou deze benadering ook kunnen overwegen door in de bestedingswensen een ordening aan te brengen. Om vervolgens de middelen (deels) binnen het bijbehorende beleidsterrein te zoeken. Opnieuw een voorbeeld: de kosten van de Noord Zuid route in Beilen kunt u ook (deels) dekken door andere civiele projecten niet of anders uit te voeren.

5.5.3. Taakstellingen

In het verlengde daarvan ligt de mogelijkheid om nu al concrete taakstellingen te gaan formuleren. Al dan niet gekoppeld aan de fictieve inkomsten die we van het Rijk krijgen.

Opnieuw kan het sociaal domein als voorbeeld dienen. In de bijdrage die het Rijk voor 2022 extra beschikbaar stelt, is voor onze gemeente een bezuiniging van € 350.000 verondersteld. Wij adviseren u om die bezuiniging inderdaad voor 2022 al taakstellend in de begroting op te nemen. Dat leidt dan in de cijfers die we tot en met hoofdstuk 4 hebben gepresenteerd tot een structureel voordeel van € 350.000.

5.5.4. Besparen, bevriezen en verhogen

De structurele mogelijkheden om een begroting in evenwicht te krijgen, zijn te verdelen in drie categorieën: u kunt gaan besparen/bezuinigen, u kunt plannen en wensen bevriezen en u kunt inkomsten verhogen.

5.5.5. Methodieken

De aanpak om tot die maatregelen te komen (besparen en/of bevriezen en/of verhogen) kan variëren. We noemen een paar vaak gebruikte methodes.

De eerste is die van de kaasschaaf: gewoon van alle uitgaven taakstellend een percentage ervan af.

De tweede is de kerntakendiscussie: van de basis af nadenken over wat je als gemeente wel en niet wilt doen en wat dat mag kosten.

De derde methode is per beleidsveld/onderwerp keuzes maken die passen bij de visie van de gemeente en/of de opvattingen van de coalitie. De keuze voor een indeling van beleidsvelden is willekeurig. Je kunt aansluiten aan de programma's in de begroting, maar ook standaardverdelingen hanteren als Ruimte en Sociaal.

Ook een combinatie van methodes is mogelijk.

5.5.6. Kanttekeningen

We plaatsen hier nog een paar kanttekeningen.

De uitgaven van een gemeente zijn maar deels te beïnvloeden. Er is vaak sprake van taken die de gemeente gewoon in medebewind móet uitvoeren. Vaak ook nog eens als openeindregeling. Het is redelijk om ervan uit te gaan dat zo'n 15% van de uitgaven te beïnvloeden is.

De belangrijkste mogelijkheid om de inkomsten van de gemeente te verhogen, is het verhogen van de OZB.

Een verhoging van 1% komt neer op extra inkomsten van ruim € 65.000. Voor onze gemeente bedraagt de maximale stijging op dit moment 40%, wat neer zou komen op extra inkomsten van circa € 2,6 miljoen.

Voor ingrepen in het niveau van voorzieningen en subsidies zijn afstemming en gesprekken met de samenleving nodig, plus tijd voor die zelfde samenleving om zich daar op voor te bereiden. Concreet: zulke ingrepen zijn in 2022 in redelijkheid nu al niet of nauwelijks meer te realiseren.

5.5.7. Opdracht

Tot slot: we hebben als college besloten om de organisatie te vragen een start te gaan maken met het in beeld brengen van mogelijke besparingen en extra inkomsten, binnen en buiten het sociaal domein. Daarbij vragen we om de derde methodiek te hanteren: per beleidsveld/onderwerp kijken welke mogelijkheden er zijn.

Afhankelijk van de ontwikkelingen de komende maanden, kunt u de resultaten daarvan gebruiken als u de begroting in november 2021 vaststelt en wellicht ook bij het opstellen van een coalitie- of raadsakkoord.

Daarbij maken we uitdrukkelijk het voorbehoud dat resultaten in november 2021 alleen nog zeer voorlopig kunnen zijn.

We laten daarbij uitdrukkelijk de mogelijkheid open om in oktober 2021 een extra bijeenkomst te hebben om deze resultaten tegen het licht te houden. Waarmee waarschijnlijk de beraadslagingen in november effectiever kunnen worden.

6. De lasten voor de inwoners

6.1. Lokale lasten

De onroerendezaakbelasting (OZB), de afvalstoffenheffing en de rioolheffing noemen we samen onze lokale lasten. Inwoners, instellingen en bedrijven moeten die belastingen en heffingen aan de gemeente betalen.

Er zijn nog meer bedragen die mensen aan de gemeente moeten betalen. Bijvoorbeeld voor het aanvragen van een paspoort of een vergunning. Die kosten noemen we leges. Het gaat daarbij dus om de betaling voor een dienst of product voor een inwoner, instelling of bedrijf. Daarom tellen we deze betalingen niet mee bij de lokale lasten.

De kosten van leges kunnen nooit hoger zijn dan de werkelijke kosten.

6.2. OZB

Voor de OZB hanteren wij de afspraken zoals vastgelegd in het coalitieakkoord. Voor de begroting 2022 geldt het percentage zoals genoemd in de CBS-prognose van maart 2021, te weten 1,4%. Op de OZB-tarieven passen we dus in 2022 de inflatiecorrectie van 1,4% toe.

6.3. Afvalstoffenheffing en rioolheffing

In de conceptbegroting zullen we komen met actuele informatie over de tarieven voor deze beide heffingen.

Op dit moment verwachten we dat de tarieven voor de afvalstoffenheffing maximaal met een zeer beperkt bedrag hoeven te stijgen in 2022, namelijk met € 0,10 per huishouden

De tarieven voor de rioolheffing kunnen naar verwachting gelijk blijven aan die over 2021.

Bijlage - kaders begroting 2022

Hieronder staan de uitgangspunten voor de begroting 2022 en de meerjarenraming tot en met 2025.

Basis

- De begroting 2021 inclusief voorjaarsnota 2021 vormt de basis.

Ontwikkeling lasten

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
• Effecten salarissen Loonontwikkeling ¹	2,00%	1,50%	2,30%	2,10%
• Uitgangspunt voor de toe te passen rentepercentages:				
Aantrekken lang geld	1,25%	1,50%	1,50%	1,50%
Aantrekken kort geld	0,25%	0,25%	0,50%	0,50%
Bespaarde rente	1,33%	1,34%	1,24%	1,11%
Rente nieuwe investeringen	2,00%	2,50%	2,50%	2,50%
Rente bouwgrond	1,01%	1,00%	0,91%	0,80%
Renteomslag	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%

- De Gemeenschappelijke regeling of de gesubsidieerde instelling komt zelf met een meerjarenbegroting. Dan wordt deze aangehouden. Anders wordt gekeken wat reëel is. Hierbij mag men niet boven onze loonontwikkeling uitkomen.
- De verwachte prijsontwikkeling van de niet direct te beïnvloeden tarieven van derden worden opgenomen:
Dit betreft onder andere: meerjarige contracten, vervangingsinvesteringen, onderhoud gebouwen, materieel, stroom, gas, water, olie, benzine, premies voor verzekeringen, waterschapslasten en belastingen en heffingen.

---

¹ Index loonsom overheid

Ontwikkeling baten

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
• Gemeentelijke belastingen				
OZB:	1,40%	2,00%	2,00%	2,00%
Forensen:	1.40%	2,00%	2,00%	2,00%
• Toeristenbelasting wordt berekend door aantal overnachtingen keer € 1,30. Het tarief per overnachting blijft ongewijzigd.				
• Het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een volledige kostendekking inclusief het verdisconteren van de kwijtschelding.				
• Het kostendekkend tarief van de rioolheffing wordt vastgesteld vanuit het Watertakenplan inclusief het verdisconteren van de kwijtschelding.				
• Maximaal kostendekkende leges voor de omgevingsvergunning.				
• Maximaal kostendekkende leges Lijkbezorgingsrechten voor de door te berekenen kosten.				
• Overige belastingen en leges:	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%